

فوت و فن نمره‌گذاری مؤثر

چکیده

در چند سال اخیر موضوع «نمره دادن» مورد توجه محققان حوزه سنجش و اندازه‌گیری قرار گرفته است و به نوعی بر اصلاح روش‌های نمره‌دهی به دانش‌آموزان تأکید بیشتری می‌شود. در مقاله‌ای که پیش رو دارید، به صورت ساده به این موضوع پرداخته شده است.

■ هدف خودتان را از نمره دادن مشخص کنید

همچنان که مدارس به نمره دادن استاندارد می‌اندیشند، باید تغییرات کاملاً عملی و ذهنی را نیز مد نظر قرار دهند. در مرسوم‌ترین روش نمره دادن، نمره نشانگر میزان یادگیری دانش‌آموز در یک موضوع و تلاش و عملکرد او طی یک دوره است. در شیوه نمره دادن بر اساس میزان یادگیری و استانداردهای مشخص شده، نمره نشانگر میزان یادگیری دانش‌آموز به تفکیک معیارها، تلاش و عملکرد است. در این روش، معمولاً برای هر موضوع چند نمره در نظر می‌گیرند.

وقتی مدارس می‌کوشند این تغییرات را اعمال کنند، با مسائل و مشکلات فرعی روبه‌رو می‌شوند و به بیراهه می‌روند. آن‌ها انرژی زیادی را صرف بحث و گفت‌وگو در مورد جزئیات این شیوه نمره دادن می‌کنند که به ندرت به اعمال اصلاحات واقعی می‌انجامد. می‌توان گفت که افزایش سرعت نظام نمره‌دادن می‌تواند نتایجی را به دنبال داشته باشد، اما بعید است به تغییری در نظام سنجش منجر شود. هر مدرسه‌ای که

سهل‌انگاری کند و فقط نصف تکالیفش را انجام دهد، اخراج می‌شود. من در کلاس، حتی به کمترین تلاش دانش‌آموزان هم توجه می‌کنم و برایم مهم است.

بعضی از معلم‌ها هم به جنبه انگیزشی نمرات فکر می‌کنند: «امید دادن به بچه‌ها خیلی مهم است. وقتی کودکی از درس زده شود، عملاً او را از دست داده‌اید.»

هر چند در مورد علت اهمیت نمره نظرات مختلفی وجود دارد، اما بسیاری از معلم‌ان نحوه نمره دادن سنتی را زیر سؤال می‌برند؛ چرا که به نظر آن‌ها این روش دانش‌آموزان را به دو دسته درس‌خوان و درس‌نخوان تقسیم می‌کند و عملاً در تقویت یادگیری آن‌ها هیچ نقشی ندارد. امروزه جنبش استانداردها و پاسخگویی همه مدارس را در برابر یادگیری همه دانش‌آموزان مسئول می‌بیند و موضوع نمره دادن بر پایه استانداردها مطرح شده است که می‌تواند نمره دادن مبتنی بر یادگیری هم نام بگیرد.

راهکارهای زیر به شما کمک می‌کند از نمره‌دادن به دانش‌آموزان برای تقویت یادگیری استفاده کنید:

در زمینه اصلاح نمره‌دهی اولین کاری که باید صورت گیرد این است که معلم‌ان در مورد هدف آن اتفاق نظر داشته باشند. وقتی در مورد نحوه نمره دادن با معلم‌ان صحبت می‌کنیم، با واکنش‌های متعدد و اغلب احساسی مواجه می‌شویم. آن‌ها تمایل دارند فرض کنند که دیگران با مواضع ایشان موافق‌اند، اما این‌گونه نیست و من بارها دیده‌ام که نظرات در این زمینه متفاوت و متنوع است. بعضی‌ها مسئله را چنین بیان می‌کنند:

«میانگین نمرات در حال افزایش است، اما نمرات ما نه! مگر قرار نبود همه ما بر اساس معیارهای مشخص سنجش را انجام دهیم. فرزندان ما همیشه به این موضوع معترض‌اند که چرا در درس بعضی از معلم‌ان نمره ۲۰، و در بعضی دیگر نمره ۱۵ می‌گیرند؟! آن‌ها می‌گویند ما می‌خواهیم نمراتمان ثابت و نزدیک به هم باشند.»

بعضی‌ها هم به اهمیت تلاش دانش‌آموز توجه می‌کنند:

اگر دانش‌آموزی تکالیفش را مرتب انجام ندهد، پس نمی‌تواند نمره ۲۰ بگیرد. اگر دانش‌آموزی

است. با تغییر مقیاس نمره دادن (مثلاً به شیوه‌های الف و ب) مشکلات نیز تغییر می‌یابند.

بعضی از مدارس هم از شیوه خاص نمره دادن اجتناب می‌کنند. مثلاً سیاست «نمرهٔ «د» نداریم» را اتخاذ می‌کنند. این امر به نمره دادن ناقص مانند شیوه‌های مرسوم و قدیمی منجر می‌شود. بنا به مشاهدات گرنِت و یگینز (۱۹۹۸)، در نظر نگرفتن نمرات پایین‌تر از «ب» این حس را در دانش‌آموزان ایجاد می‌کند که نمرات پایین بی‌معنی هستند.

■ مباحث و موضوعات فرعی را هم دنبال کنید

به جرئت می‌توانم بگویم که مطرح کردن جزئیات نمره دادن (مثل اینکه نحوه و ملاک نمره‌دادن چه باشد و صفر باشد یا نباشد؟ «د» یا «ه» باشد یا نباشد؟) یا سیاست نمره دادن (مثلاً با تکالیفی که دیر انجام می‌شوند یا انجام نمی‌شوند چه باید بکنیم، این وضعیت را چگونه گزارش کنیم، و در مورد افتخارات و جوایز علمی چه تصمیمی بگیریم) قبل از پاسخ به این سؤال که نمره چیست، به آشفته‌گی می‌انجامد. منطقی، تجربه شخصی خود من و تحقیقات و مطالعات دیگران نیز این نکته را تأیید می‌کنند.

وقتی در مورد هدف اصلی نمره، به تعریف واحدی دست یافتید، آن گاه می‌توان در مورد مقیاس نمره دادن و شیوه گزارش نمرات بحث کرد. مثلاً اگر مدرسه‌ای معتقد است که نمرات تحصیلی باید صرفاً میزان یادگیری دانش‌آموز را نشان دهد، آن وقت معلمان باید در زمینه تکالیف انجام نشده به جای صفر یا «ه»، از مقیاس دیگری استفاده کنند. وقتی کارکنان به این نکته دست یافتند، آن‌گاه برای حل مشکلات جزئی،

گرفته است. شما و همکارانتان تا چه حدی با این موضوع موافق‌اید؟ اگر موافق هستید، این امر چه مزایایی برای شما و دانش‌آموزانتان دارد، و اگر موافق نیستید، دلایلتان چیست؟ موضوع اصلی بحث باید این‌ها باشد.

■ از موضوع بحث خارج نشوید

شروع بحث با هر موضوعی به جز نکته اصلی نتیجه‌اش در بهترین حالت به تغییرات ظاهری و در بدترین حالت به خطرناک‌ترین تغییرات می‌انجامد. بسیاری از مدارس خودشان را در مباحثی غرق می‌کنند که به گزارش نمرات مربوط می‌شود، اما در نمره دادن عملاً از شیوه مرسوم و متداول قدیمی استفاده می‌کنند.

مثلاً بعضی از مدارس این موضوع را مطرح می‌کنند که آیا به تکالیفی که دانش‌آموزان انجام نمی‌دهند، صفر بدهند یا نه؟ این بحثی حاصل مقیاس نمره دادن در صدی است. این موضوع شاید مهم به نظر آید، اما عملاً بحث فنی

مشتاق اصلاح شیوه نمره دادن است، باید به نحوی در این زمینه بحث و گفت‌وگو کند که سؤال‌های اساسی در مورد موضوع مطرح کند، نمره دادن و معلمان را به چالش می‌کشد.

■ تمرکز روی موضوع اصلی

موضوع اصلی این نیست که از کدام مقیاس برای نمره دادن استفاده کنیم، چند وقت یکبار نمرات را اعلام کنیم، چقدر نمره بدهیم یا چگونه این نمرات را جمع کنیم، تنها وقتی می‌توان در مورد این مسائل ثانویه تصمیم گرفت که به این سؤال مهم جواب داده شود: «نمره ما نشانگر چیست؟ و مخاطب اصلی این پیام کیست؟»

نمره دادن مبتنی بر استاندارد، بر پایه این اصل استوار است که دانش‌آموزان تا چه حدی به استاندارد مورد نظر دست یافته‌اند. به عبارت دیگر، نمرات نشانگر این نیستند که دانش‌آموز چه چیزی به دست آورده (چه نمره‌ای گرفته است)، بلکه نشان می‌دهند دانش‌آموز چه چیزی یاد

همچنان که

مدارس به نمره

دادن استاندارد

می‌اندیشند،

باید تغییرات

کاملاً عملی و ذهنی

را نیز مد نظر

قرار دهند

مدارسی که تصمیم گرفته‌اند بر اساس معیارهای یادگیری نمره بدهند، کاری درازمدت را آغاز کرده‌اند

دنیایی از منابع در اختیارشان است. نکته مهم بررسی عقاید و فرضیات مربوط به هدف و معنی نمرات است. اگر درک روشنی از نمره دادن و اصلاح آن نداشته باشیم، هر تلاشی در این مورد بی‌فایده است.

بسیاری از مدارس برای تغییر نظام نمره دادن، با مشکلاتی در زمینه خود موضوع نمره دادن، یادگیری، مدیریت کلاس و عقاید و عادات طولانی مدت مواجه‌اند. لازم است با معلمانی که به شیوه نمره دادن مبتنی بر استاندارد شک دارند، در زمینه عقایدشان، به صورت دوستانه و شفاف صحبت شود تا با عقاید سایر همکاران هماهنگ شوند یا ببینیم که نظرشان در مورد موضوع چیست؟

■ گفت‌وگو را چگونه شروع کنیم؟

علائم اضافی در کارنامه می‌تواند اطلاعات مربوط به مهارت یادگیری دانش‌آموزان، شهروندی، شرکت در کلاس و پیشرفت تحصیلی و غیره را نشان دهد. نظراتی که معلمان می‌نویسند می‌تواند مشاهدات، سؤالات و نتیجه‌گیری‌های گوناگون را نشان دهد. در بعضی از مدارس، این نظرات برداشت‌های متفاوتی در بر دارد. همه معتقد نیستند که نمرات باید سطح یادگیری دانش‌آموزان را نشان دهند. معلمان زیادی معتقدند نمره باید نشانگر چیزی باشد که دانش‌آموز در کلاس، با انجام دادن تکالیف، گوش دادن به حرف و رفتار، به آن دست می‌یابد. اولین کاری که در زمینه اصلاح نمرات باید انجام پذیرد این است که در مورد اصل و هدف مباحث به تعریف واحدی دست یابیم. بعضی از روش‌های آغاز بحث عبارت‌اند از:

● **نظرخواهی، مقایسه، بحث و گفت‌وگو:** طی جلساتی در قالب گروه‌های کوچک، از هر یک از

همکارانتان بخواهید تا موافقت یا مخالفت خود را در در مورد چهار نکته بحث شده نشان دهند. سپس رأی‌گیری کنید و ببینید که آیا گروه موافق است، مخالف است، یا در بین اعضا هم موافق هست و هم مخالف. بحث را با موافقان شروع کنید. از مخالفان بپرسید که آیا هنوز بر نظر خود اصرار دارند یا نه؟ راجع به همه نظرات دلیل بخواهید (دلایلتان چیست؟) حتی وقتی با نظر همکاران مخالفید، سعی کنید بفهمید آن‌ها چه می‌گویند؟

● **بحث و جدل:** به صورت تصادفی از میان معلمان موافق و مخالف چهار یا پنج نفر را انتخاب کنید و آن‌ها را رو در رو هم قرار دهید تا در مورد موضوع نمره‌دهی استدلال و بحث کنند. صرف نظر از اینکه آن‌ها از موقعیت از قبل تعیین شده خود راضی هستند یا نه، از آن‌ها بخواهید خودشان را برای بحث و گفتگو آماده کنند و دلایل‌شان را با منطق و شواهد موجود در منابع قابل دسترس بیان کنند.

● **از متخصصان در بحث استفاده کنید:** اگر در مدرسه یا منطقه شما معلمانی هستند که روش نمره دادن بر اساس میزان یادگیری و معیارهای مشخص شده را تجربه کرده‌اند، در جلسه بحثی برگزار و از آن‌ها دعوت کنید به‌طور خلاصه راهبردها و نتایج خود را بیان کنند. مخاطبان می‌توانند سؤالات جزئی یا سؤالات شخصی خود را از آن‌ها بپرسند: برای مثال، شما روش نمره دادن بر اساس معیارهای مشخص شده را چگونه یادگرفتید؟

● **روش فیش بول (تنگ ماهی):** به تعدادی از معلمان موضوع بحث نمره‌دهی را بدهید و از آن‌ها بخواهید نظرات خود را در مورد این موضوع به اشتراک بگذارند (از قبل به آن‌ها اطلاع دهید تا بتوانند

خودشان را آماده کنند و از اینکه احساس واقعی خود را به اشتراک می‌گذارند احساس رضایت‌مندی کنند). از بقیه گروه‌ها بخواهید تا زمانی که همکارانشان بحث خود را تمام نکرده‌اند، نظارگر باشند. سپس از اعضای گروه‌ها بخواهید آنچه را یاد گرفته‌اند به اشتراک بگذارند.

● **آینده‌نگری:** مدارسی که تصمیم گرفته‌اند بر اساس معیارهای یادگیری نمره بدهند، کاری درازمدت را آغاز کرده‌اند. آنچه که این مدارس بعداً انجام می‌دهند، می‌تواند مایه تعجب بسیاری از خوانندگان شود. آن‌ها خودشان را درگیر پیشرفت تخصصی در زمینه یادگیری می‌کنند. البته لازمه اصلاح نحوه نمره دادن، بعضی از پیشرفت‌های تخصصی در زمینه اجرای شیوه‌های جدید است و اما آنچه که مدارس به هنگام تغییر اساسی شیوه نمره دادن با آن روبه‌رو می‌شوند، این است که در زمینه یادگیری سؤالات زیادی دارند.

اگر بخواهیم در زمینه نمره دادن بر اساس معیارهای مشخص موفق باشیم، معلمان باید راهبردهای یادگیری و آموزش، روش‌های ارزیابی ترکیبی و روش‌های مدیریتی را حداقل تا اندازه‌ای که به برنامه‌های نمره دادن مربوط می‌شود، گسترش دهند. آن‌ها باید مهارت‌هایی را مطرح کنند که بسیاری از دانش‌آموزان بتوانند به آن‌ها دست یابند. آن‌ها باید روش‌های جدیدی را برای کنار آمدن با دانش‌آموزان مطرح کنند. یکی از راهکارها به نحوه آموزش و ارزیابی واقعی دانش‌آموزان قوی مربوط می‌شود.

منبع.....

Educational Leadership /
November 2011 | Volume 69 |
Number 3/ Pages 10-14